

Adalet Reformu Strateji Planlaması

Prof. Dr. Feridun Yenisey

Adalet Reformu Strateji Planının üç bölüm halinde incelenmesi yerinde olur: (A) Demokratik, Laik Hukuk Devletinin Temel İlkeleri, (B) Suç ve Ceza Hukukuna İlişkin Reform Stratejisi, (C) Adalet Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi.

Stratejik Planın Hazırlaması aşamasında önce halkın hukuk kaynaklarına erişimin sağlanması ve ceza adalet sisteminin işleyişi hakkında etraflıca bilgilendirilmesi gerekir.

Daha sonra Adalet Reformu Stratejisi konusunda toplumun önerileri alınmalıdır.

Bu önerilere uygun olarak tedbirler uygulandıktan sonra gerçekleştirilen işlemler halka açıklanarak memnuniyeti ölçülmelidir.

Bu uygulama MİT kanununda yapılan değişiklikle iç güvenlik hukuku açısından yasal norm olarak kabul edildi. İç güvenlik yıllık raporları meclise sunuluyor.

Kolluğun Sivil Gözetimi Yasası da benzer uygulamaları yansıtmaktadır.

A. Hukuk Devleti İlkeleri

Yargı reformu stratejisinin temel hedefi, evrensel değerler haline gelmiş olan *Hukuk Devleti İlkelerinin* ülkemizde tam olarak uygulanmasını sağlamak olmalıdır. Temel hak ve hürriyetlerin korunması ve güvence altına alınması için, Hukuk Devleti ilkelerine riayet edilmesi gerekir.

Kaliteli kararlar üreten bağımsız ve etkin bir Adalet Sistemi, iş hayatını kolaylaştırıcı bir ortam (*business friendly environment*) yaratarak, ülkedeki yatırımları da güvence altına aldığı için, ekonominin gelişmesine de hizmet eder.

Bu nedenle, hukukun üstün prensipleri, kendi koyduğu kurallar ve yargısal kararlarla bağlı, kişi hak ve özgürlüklerini sınırlarken yargı denetimine açık, suç ve cezada şahsilik ilkesini tam olarak tatbik eden Hukuk Devletinin uygulayacağı ilkeler somutlaştırılmalıdır.¹

Hukuk Devleti İlkeleri açısından olumsuz gelişmeler yaratan hususlar tespit edilerek, bunlar ortadan kaldırılmalı ve Hukuk Devleti ilkelerinin eksiksiz bir şekilde uygulamaya yansımaları sağlanmalıdır.

I. Maddi Yönden Hukuk Devleti İlkeleri

1) Hukukun üstünlüğü.

2) Yasama, yürütme ve yargılamanın hukukla bağlılığı.

Yürütmenin hukukla bağlılığı, keyfi uygulamaları önler.

3) Kanun önünde eşitlik.

4) Hukuk normlarının belli, ulaşılabilir ve kaliteli olması.

Hukuk normlarının erişilebilir olması için çok sık değiştirilmemesi gerekir.

¹ Rule of Law Framework; COM (2014) 158 final/2

5) Suç ve cezada kanunilik ilkesi.

II. Adil Yargılanma Hakkı (Usul Yönünden Hukuk Devleti İlkeleri)

1) Kanuni mahkeme kavramı

Doğal hakim ilkesi. Görev meselesi. Hangi suçları yargılayacak teşkilat nasıl olacak belirli olmalı.

Mahkemenin binası belli, sabit mahkeme olmalı. Gezici mahkeme olmaz. Naip hakimlik sistemi çalıştırılabilir,

Mahkemeye fiili erişim kolaylığı sağlanmalıdır; cezaevi kampüsündeki mahkemeler bu açıdan sakıncalı olabilir.

2) Bağımsızlık, Teminat ve Etik İlkeler

a) Hakim Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etik İlkeler

i) *Hakimin bağımsızlığı*

Hakim bağımsızlığının endikatörleri belirlenmelidir:

HSK'nın yapısı sorunu ele alınmalıdır.

Hakimlerin atanmaları ve görevlendirilmeleri konusu irdelenmelidir.

Hakimlerin denetlenmesi, hakimler hakkındaki şikayetler ile uygulanan disiplin cezaları, bağımsızlığına engel olmayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Hakim maaşları tatmin edici olmalıdır.

Yasamaya karşı bağımsızlık salanmalı, görülmekte olan belli bir davayı etkilemek amacı ile kanun yapılmamalıdır.

Yargıya karşı bağımsızlığın korunması için, kanun yolu sistemi dışında üst mahkemelerin etkisi olmamalıdır. Burada üst mahkemelerce verilen not sistemi sakıncalı olabilir.

Basından gelen etkilere karşı bağımsızlık sağlanmalıdır.

Hakimini kendi hayat görüşünden etkilenmemesi gerekir: uzman bir hakim kişiliğinden sıyrılmayı öğrenmiş olmalıdır.

ii) Hakim tarafsızlığı

Yasaklılık şeklinde tarafsızlık: CMK 22 ve 23'teki yasaklılık halleri

CMK 24'deki taraf tutma olasılığı şeklindeki tarafsızlık:

iii) Yargı Etiği

b) Savcı ve Adli Kolluk Teminatı, Etik İlkeler

i) Savcı Teminatı

ii) Savcı Etiği Kuralları

iii) Adli Kolluk ve Teminatı

iv) Kolluk Etik Kuralları

c) Avukat Bağımsızlığı ve Etik İlkeler

i) Avukat Bağımsızlığı

ii) Avukat Etik Kuralları

5) Makul sürede yargılanma hakkı

Ceza davalarında makul sürede bitirilememesinin ve tutuklamada makul süre aşımının ayrı ayrı analizi yapılmalı ve gecikmenin nedenleri belirlenerek bunlar ortadan kaldırılmalıdır.

Yargıda zaman yönetimi projesi yerinde bir girişimdir. Bunun etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Davası makul sürede bitirilmeyen kişiye CMK 141 tazminatı ödenmeli veya ceza indirimi yapılmalıdır.

Anayasa Mahkemesine veya AHİM'e bireysel başvuruları önleyebilmesi için, CMK 141 tazminat sisteminin yeterli tatmin sağlayacak düzeyde olması gerekir.

6) Aleni yargılanma hakkı

Duruşmaların aleniyeti prensibi ve istisnaları

Kişisel verilerin korunması. Kararlara isim konulması

Bizzat savunma. Bizzat savunma yapanlar dosya isteyebilmeli. Görüşme ve dosya incele 153 ve 154. madde. 148.maddedeki 4.fıkra müdafî bulunmaksızın alınan ifade

-Basın basının bilgilendirmenin doğru olması. Dolaylı aleniyet. Emniyet içerisindeki basın odalarının eleştirilmesi.

İnternette bilgilendirme.

Unutulma hakkı

-Gerekçe üzerinde aleniyet. Gerekçenin derinliği meselesi. En ayrıntı gerekçeler mahkumiyet hükümlerinde olmalı.

-Mahkemeye başvurma hakkı

7) Mahkemeye erişim hakkı

8) Yargısal kararların yürütme tarafından yerine getirilmesi

9) Suçsuzluk karinesi (İHAS 6/2).

a) Masum sayılma hakkı.

Kişisel verilerin korunması: Suçsuzluk karinesinin kesinleşmiş dosyalar üzerinden sağlanması; kamuya yararı olan yargılamalar bildirilmeli ama faydası olmayanlar bildirilmemeli.

b) Suçluluk karinesi yaratan norm yaratma yasağı

Norm itibarıyla suçsuzluk karinesi korunmalıdır.

10) İsnadı öğrenme hakkı

11) Savunma için yeterli zaman ve kolaylığa sahip olma hakkı

12) Zorunlu müdafilikten yararlanma hakkı

13) Aleyhe tanıklara doğrudan soru sorma ve lehe tanık getirme hakkı

Çapraz sorgu:

Gizli tanık:

Adli görüşme odaları (AGO):

Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM):

14) Tercümandan yararlanma hakkı.

15) Silahlarda eşitlik hakkı.

B. Ceza Hukukuna İlişkin Reform Stratejisi

I. Suç Hukukuna İlişkin Tedbirler

1) Suç olmaktan çıkarma

Hakaret suçunun kabahat haline getirilmesi düşünülebilir.

2) Yeni suçlar yaratılması

a) Terörün önlenmesi

b) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi

c) Yolsuzlukla mücadele (corruption)

3) Yaptırımlara İlişkin İlkeler

a) Cezanın en son çare olması (ultima ratio)

b) Güvenlik tedbirlerine ilişkin ilkeler

c) Af meselesi

Çok sayıda işlenen basit suçlarda uygulanan önödeme gibi, af çıkarılarak, bunların sistem dışı kalması sağlanabilir.

Diğer taraftan, makul sürelerin üzerinde uzamış olan ceza davalarında cezada belli bir yıl indirimini uygulanabilir.

Fakat, koşullu salıverilme veya hükmün açıklanmasının ertelenmesi gibi kurumlar kullanılarak dolaylı af uygulaması tercih edilmemelidir. Zira, bu konularda ileride tekrar karar vermek ihtiyacı ortaya çıktığı için, sisteme daha fazla zarar vermektedir.

4) Kabahatlere ilişkin düzenlemeler

İdari yaptırımlar öngörülen kabahatlerde büyük meblağlara ulaşan yaptırımlar uygulanmaktadır. Böyle hallerde adil yargılanma hakkı sağlanması gerektiğinden, Kabahatler Kanununda usule ilişkin yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

II. Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Tedbirler

1) Adliyelerin Yönetimi (Court Management)

Hakim ve Cumhuriyet savcılarının idari ve yönetsel görevlerle kaybettikleri zamanın mümkün olduğu oranda azaltılması için, adliye yönetimi için idare amirleri

görevlendirilmelidir. Cumhuriyet savcılarının idari görevleri fazla ve karmaşık. Kendi işleri olan soruşturmaya vakit bulamıyorlar. Bunların profesyonel ekiplerce yerine getirilmesi savcılığın bu yüklerden kurtulması gerekli. Yönetmelik işlerden savcı arındırılmalıdır.

Adliyeler arasında farklı iş yükü bulunması verimli çalışmaları engelleyebilir. Bu nedenle, *Judicial Map* hazırlanmalıdır.

İhtisas mahkemeleri uygulaması genişletilmeli ve hakimlerin o alanlarda uzmanlaşmaları için aynı alanda görevlendirmeye özen gösterilmelidir.

2) Savcılık teşkilatında yeniden yapılandırma

Başsavcı savcı ilişkileri savcının bağımsızlığını olumsuz etkiliyor. Bu ilişki yasa ile yeniden tanımlanmalıdır.

3) Yardımcı Adli Personel

a) Adliye personeli

Adliyede çalışan personelin uzmanlaşması sağlanmalıdır. Ceza muhakemesinde hakim yazı işleri müdürünün tüm işlemlerini onaylamamalıdır. Müdürüne güvenen bir sistem oluşturulmalıdır.

b) Hakim yardımcısı

Hakim yardımcısı görevlendirilmesi konusunda yasal düzenleme yapılabilir. Hakim yardımcılığının görevleri tek tek yazılmalı ve yargısal işler verilmemelidir. Hakim yardımcıları ön inceleme, rapor ve keşifte yardımcı olmalıdır. Hakim yardımcılığı ile şimdiki staj farklı olmalıdır.

c) Savcı yardımcısı adli kolluk amiri

Adli kolluk içinden kadrosu ayrılan bir amir soruşturma savcısının yardımcısı olarak görevlendirilmelidir. Bu konuda

Alman örneğinden yararlanılabilir (*Ermittlungsperson der Staatsanwaltschaft*).

Soruşturma, itham/iddia ve yargılama aşamaları bağımsız olmalıdır. Bizde soruşturma bağımsız değil. Kolluğun idareye bağlı olması müdahalelerin yolunu açabilir. İtalya da bunun güzel uygulamaları var. Örnek alınabilir.

Adli kolluk görevlilerinin hukuk fakültesi veya adalet meslek yüksek okulu mezunu olacak şekilde yasal düzenleme yapılmalıdır.

4) Bilişim sistemi uygulanmasının geliştirilmesi ve sınırlandırılması

a) Elektronik veri teknolojisinin yaygınlaştırılması

UYAP gibi elektronik veri depolama sistemleri ile SEGBİS gibi canlı iletişim teknolojisinin Adliyede kullanılması, güvenilir ve hızlı işlemler yapılmasını sağlar.

b) Bilişim teknolojisi kullanımının denetimi ve sınırlandırılması

SEGBİS gibi bilişim teknolojilerinin kullanımı istisna olmalıdır.

5) Dava sayısının azaltılması için alınacak tedbirler

a) Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri.

Uzlaştırma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin uygulanmasının geliştirilmesi yerindedir. Amacın toplumsal barışma sağlamak olduğu unutulmamalıdır.

b) İvedi (hızlandırılmış) muhakeme usulünün kabulü

Basit suçlar ile, suç üstü hallerinde hızlandırılmış bir muhakeme usulü uygulanmalıdır.

c) Ceza pazarlığı usulünün getirilmesi

Cezada pazarlık sistemi (plea bargaining), yeterli ve hukuka uygun delil bulunan hallerde, sanığın suçunu güvenilir bir şekilde ikrar etmesi durumunda uygulanabilir. Bu işlemlerin tutanağa bağlanması ve itiraza açık olması gerekir.

6) Koruma tedbirlerinin uygulanması ile ilgili sorunlar

a) Yakalama

Yakalama nedeninin bildirilmesi uygulaması yerleştirilmelidir.

b) Tutuklama

Tutuklama oturumu öncesinde müdafinin dosyayı inceleme hakkı tam olarak sağlanmalıdır.

Tutuklamaya ilişkin kararların vicahi verilmesi gerekir.

c) Koruma tedbiri nedeniyle tazminat

Koruma tedbiri nedeniyle hükmedilen tazminat yeterli olmalıdır.

7) Soruşturma evresine ilişkin öneriler

a) Soruşturmaya yer olmadığı kararı (Başlangıç şüphesi)

Şüphe kavramının iyi anlaşılması gereklidir. Yargılama faaliyeti şüphe hiyerarşisi üzerine kuruludur. *Basit şüphe*, sıradan bir kişinin somut olaya baktığında suç işlendiğine kanaat getirmesidir.

b) Soruşturmanın gizliliği ilkesi ve uygulanması

Şüphelinin lekelenmeme hakkının korunabilmesi için soruşturmanın gizliliği ilkesine riayet edilmelidir. Ancak, şüphelinin savunma haklarının yok edilmemesi için, gizlilik kuralına savunmayı sağlayıcı istisnalar uygulanmalıdır.

c) Kamu davasının mecburiliği ilkesinin istisnaları

Sivil Toplum Örgütlerinin kamu davasına katılması sorunu ele alınmalıdır.

ç) Yeterli şüphe ve kuvvetli şüphe kavramları

İddianame düzenlenmesi için bulunması gereken *yeterli şüphe* mahkumiyet kararı verilmesi bakımından en az %51 ihtimal bulunan hallerde ortaya çıkmış olur.

Tutuklama kararı verilebilmesi için ise, kuvvetli şüphe gerekmektedir. Bu şüphe derecesi, mahkumiyet olasılığının yaklaşık %90 olduğu durumlarda vardır.

d) Kovuşturmaya yer olmadığı kararı

KYOK artık kesin hüküm niteliği almıştır. Uygulaması yaygınlaştırılmalı, fakat Yargıtay denetimini sağlayacak bir mekanizma yaratılmalıdır.

e) Kısa soruşturma

Tutuklanan şüphelilerin iddianameleri en kısa süre zarfında hazırlanmalıdır. Tutuklama için kuvvetle suç şüphesi arandığı için, yeterli şüphe zaten vardır ve iddianame hemen hazırlanabilir. Bu evreye kısa soruşturma denebilir.

8) Kovuşturma evresine ilişkin öneriler

a) İddianamenin iadesi kurumu

CMK 174 ile düzenlenen iddianamenin iadesi kurumu işler hale getirilmeli ve hukuka uygun olarak elde edilmiş mahkumiyete yeterli delil mevcut bulunmadıkça iddianame kabul edilmemelidir.

Cumhuriyet savcısının dava açtıktan sonra davayı geri çekmesi de kabul edilebilir. Savcı beraat isteyebileceği için, davayı geri almanın sisteme ne kadar katkı sunacağı tartışmalıdır.

b) Duruşma hazırlığının tam yapılması ve tensip

Duruşmaların yoğun bir biçimde ve tek celsede bitirilebilmesi için duruşma hazırlığında delil toplama uygulaması yerleştirilmelidir. Dosya duruşmaya olgun bir şekilde gelmelidir.

c) Duruşmanın yoğunluğunun sağlanması ve gerekçe

Tek celsede biten duruşmalar yapılmalıdır. Delillerin duruşmada ikna edici şekilde anlatılması gereklidir.

Hükmün gerekçesini okuyan bir sanık, neden ceza aldığını anlamalıdır.

ç) Duruşma tutanağı

Duruşmaların digital kaydı yapılmalıdır. Sistem buna dönmelidir. (Almanyada Yargıtay'ın esas denetim yapmasını engellemek için duruşma tutanağı sadece işlem bazında tutuluyor.)

Duruşma tutanağı düzenlenirken hakimin dikte etmesi oldukça yanlış bir uygulamadır.

d) HAGB sorunu

HAGB hoyratça veriliyor. Deliller takdir edilmiyor. Delil olmadan karar veriliyor. HAGB kurumu ıslah edilmelidir. HAGB'nin işleyişin başına çekilip KDAE ile birleştirilmesi ve kaldırılması daha uygun olur.

9) Kanun yollarına ilişkin öneriler

a) İtiraz

Sulh ceza hakimliği kararlarına itirazda asliye mahkemesinin incelemesi kabul edilmeli, bir sonraki numaralı sulh ceza hakiminin itiraz incelemesi kaldırılmalıdır.

b) İstinaf

İstinafta savcılarının tebliğname düzenlemesi tekrar kabul edilmelidir. Bu savcılığın daha etkin olması açısından önemlidir.

İstinafta gerekçesiz kararı bozarak ilk dereye gönderme yetkisi yeniden gelmelidir. Gerekçesiz karar yok hükmünde olduğu için, istinaf mahkemesi ilk derece mahkemesinin işini yapmamalıdır.

c) Temyiz

Yargıtay'ın temyiz incelemesinde sadece hukuki mesele ile yetinmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

ç) Olağan üstü kanun yolları

Olağan üstü kanun yolları prensip olarak kabul edilmemelidir. Ancak, ülkemizde ilk dereceden gelen hükümlerin hepsinin gerekli özen gösterilerek verilmediğini tespit ettiğimiz için, istinafta başsavcının itirazına (CMK 308/A) bugün için ihtiyaç bulunduğu görüşüdeyiz. Ancak karara aynı dairenin tekrar bakması yeterli bir güvence sağlamadığı için, bu incelemenin Yargıtay tarafından yapılması düşünülebilir.

III. Adliye Dışı Makamlara İlişkin Öneriler

1) İdari Yargıda bekleyen davalar

2) Eğitim ve Hukuk Eğitimi

a) İlk ve orta eğitime hukuk bilgisi yaygınlaştırılmalıdır

b) Hukuk eğitimi geliştirilmeli ve hukuk devlet sınavı getirilmelidir.

c) Adalet Akademisi tekrar kurulmalı ve hakim, savcı ve avukatları eğitimi ve meslek içi eğitimi Akademiye verilmelidir.

3) Maliye ile ilgili yapısal yatırımlar (bina, araç ve gereç)

a) Yatırımlar

Yapısal etkinliği sağlama üzere, elektronik iletişim sistemleri başta olmak üzere, yargıda iç akışı geliştirmek, meslek içi eğitim, mekanların geliştirilmesi, bilimsel araştırmalar, alternatif uyuşmazlık çözümlerini geliştirilmesi için yatırımlar yapılmalıdır.²

b) Adliye bütçeden ayrılan pay yeterli olmalıdır.

4) Basın özgürlüğünün adliye olan olumlu ve olumsuz etkisi değerlendirilmelidir

a) Toplumun haber alma hakkı; C. savcısı tarafından bilgilendirilme yapılmalıdır

b) Soruşturmanın gizliliğini ihlal eden haller

Savcıların kamuoyunda yıpratılmasına izin verilmemeli ve savcılarının cesur olmaları sağlanmalıdır.

² The 2018 EU Justice Scoreboard; COM(2018) 264 final, sh. 7.

IV. Pratik Uygulama zorluklarına İlişkin Tedbirler

1) Anayasa başvurusu ve BB ihlaline neden olan hallerin bertaraf edilmesi gerekir

V. İnfaz Hukukuna İlişkin Tedbirler

1) İnfaz sisteminde şeffaflık.

Hükümlü tüm haklarını kaybetmez, her hak infazın gerektirdiği ölçüde sınırlanabilir.

2) Toplumsal denetim

Cezaevi izleme kurullarının çalışmaları teşvik edilmelidir.

C. Adalet Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi

I. Sistemin Etkinliğinin Ölçülmesi

1) Ölçme ve değerlendirme alanları.

Avrupa Birliğinin *European Semester* örneğinde görüldüğü gibi, Hukuk Devleti ilkelerinin yıl içinde nasıl uygulandığı ve Ceza Adalet Sisteminin a) Etkinlik, b) Kalite, c) Hakim bağımsızlığı konularında³ istatistik veriler üzerinden denetimler yapılmalıdır.

TBMM'ye sunulan yıllık *Güvenlik ve İstihbarat Raporu* gibi, *Adalet Hizmetleri Raporu* hazırlanmalı ve Meclise sunulması sağlanmalıdır.

³ The 2018 EU Justice Scoreboard; COM(2018) 264 final, sh. 9.

2) Gelen ve bekleyen iş sayısı

3) Dava süresi

a) Genel olarak dava süreleri

b) Belli suçlardaki muhakeme süreleri

4) Tutukluluk süreleri

5) Beraat ve Mahkumiyet oranları

6) Kanun yolu aşamasındaki süreler

7) Ceza, Hukuk ve İdari davalımın birbirlerini etkilemeleri

II. Sistemin Kalitesinin Ölçülmesi

1) Hukuka Erişebilirlik

2) Suç haritalarının hazırlanması

III. Halkın Memnuniyetinin Ölçülmesi

İÇİNDEKİLER

Adalet Reformu Strateji Planlaması	1
A. Hukuk Devleti İlkeleri	1
I. Maddi Yönden Hukuk Devleti İlkeleri.....	2
1) Hukukun üstünlüğü.....	2
2) Yasama, yürütme ve yargılamanın hukukla bağlılığı.....	2
3) Kanun önünde eşitlik.....	2
4) Hukuk normlarının belli, ulaşılabilir ve kaliteli olması.....	2
5) Suç ve cezada kanunilik ilkesi.....	3
II. Adil Yargılanma Hakkı (Usul Yönünden Hukuk Devleti İlkeleri)	3
1) Kanuni mahkeme kavramı	3
2) Bağımsızlık, Teminat ve Etik İlkeler	3
a) Hakim Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etik İlkeler	3
i) Hakimin bağımsızlığı.....	3
ii) Hakimin tarafsızlığı	4
iii) Yargı Etiği	4
b) Savcı ve Adli Kolluk Teminatı, Etik İlkeler.....	4
i) Savcı Teminatı.....	4
ii) Savcı Etiği Kuralları	4
iii) Adli Kolluk ve Teminatı.....	4
iv) Kolluk Etik Kuralları	4
c) Avukat Bağımsızlığı ve Etik İlkeler	4
i) Avukat Bağımsızlığı.....	4
ii) Avukat Etik Kuralları	4
5) Makul sürede yargılanma hakkı.....	4
6) Aleni yargılanma hakkı.....	5
7) Mahkemeye erişim hakkı.....	5
8) Yargısal kararların yürütme tarafından yerine getirilmesi ..	5
9) Suçsuzluk karinesi (İHAS 6/2).....	5
a) Masum sayılma hakkı	5
b) Suçluluk karinesi yaratan norm yaratma yasağı	5
10) İsnadı öğrenme hakkı.....	6
11) Savunma için yeterli zaman ve kolaylığa sahip olma hakkı.....	6
12) Zorunlu müdafilikten yararlanma hakkı	6

13) Aleyhe tanıklara doğrudan soru sorma ve lehe tanık getirme hakkı	6
14) Tercümandan yararlanma hakkı	6
15) Silahlarda eşitlik hakkı.....	6

B. Ceza Hukukuna İlişkin Reform Stratejisi6

I. Suç Hukukuna İlişkin Tedbirler6

1) Suç olmaktan çıkarma	6
2) Yeni suçlar yaratılması	7
a) Terörün önlenmesi	7
b) Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi	7
c) Yolsuzlukla mücadele (corruption)	7
3) Yaptırımlara İlişkin İlkeler	7
a) Cezanın en son çare olması (ultima ratio)	7
b) Güvenlik tedbirlerine ilişkin ilkeler	7
c) Af meselesi	7
4) Kabahatlere ilişkin düzenlemeler	7

II. Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Tedbirler7

1) Adliyelerin Yönetimi (Court Management)	7
2) Savcılık teşkilatında yeniden yapılandırma	8
3) Yardımcı Adli Personel	8
a) Adliye personeli	8
b) Hakim yardımcısı	8
c) Savcı yardımcısı adli kolluk amiri	8
4) Bilişim sistemi uygulanmasının geliştirilmesi ve sınırlandırılması	9
a) Elektronik veri teknolojisinin yaygınlaştırılması	9
b) Bilişim teknolojisi kullanımının denetimi ve sınırlandırılması	9
5) Dava sayısının azaltılması için alınacak tedbirler	9
a) Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri	9
b) İvedi (hızlandırılmış) muhakeme usulünün kabulü	9
c) Ceza pazarlığı usulünün getirilmesi	10
6) Koruma tedbirlerinin uygulanması ile ilgili sorunlar	10
a) Yakalama	10
b) Tutuklama	10
c) Koruma tedbiri nedeniyle tazminat	10
7) Soruşturma evresine ilişkin öneriler	10
a) Soruşturmaya yer olmadığı kararı (Başlangıç şüphesi)	10
b) Soruşturmanın gizliliği ilkesi ve uygulanması	10
c) Kamu davasının mecburiliği ilkesinin istisnaları	11
ç) Yeterli şüphe ve kuvvetli şüphe kavramları	11
d) Kuvuşturmaya yer olmadığı kararı	11
e) Kısa soruşturma	11
8) Kuvuşturma evresine ilişkin öneriler	11

a) İddianamenin iadesi kurumu	11
b) Duruşma hazırlığının tam yapılması ve tensip.....	12
c) Duruşmanın yoğunluğunun sağlanması ve gerekçe.....	12
ç) Duruşma tutanağı	12
d) HAGB sorunu	12
9) Kanun yollarına ilişkin öneriler	12
a) İtiraz	12
b) İstinaf	13
c) Temyiz.....	13
ç) Olağan üstü kanun yolları	13
III. Adliye Dışı Makamlara İlişkin Öneriler	14
1) İdari Yargıda bekleyen davalar	14
2) Eğitim ve Hukuk Eğitimi.....	14
a) İlk ve orta eğitime hukuk bilgisi yaygınlaştırılmalıdır.....	14
b) Hukuk eğitimi geliştirilmeli ve hukuk devlet sınavı getirilmelidir.	14
c) Adalet Akademisi tekrar kurulmalı ve hakim, savcı ve avukatları eğitimi ve meslek içi eğitimi Akademiye verilmelidir. .	14
3) Maliye ile ilgili yapısal yatırımlar (bina, araç ve gereç)... 14	14
a) Yatırımlar.....	14
b) Adliyeye bütçeden ayrılan pay yeterli olmalıdır.	14
4) Basın özgürlüğünün adliyeye olan olumlu ve olumsuz etkisi değerlendirilmelidir	14
a) Toplumun haber alma hakkı; C. savcısı tarafından bilgilendirilme yapılmalıdır.....	14
b) Soruşturmanın gizliliğini ihlal eden haller.....	14
IV. Pratik Uygulama zorluklarına İlişkin Tedbirler.....	15
1) Anayasa başvurusu ve BB ihlaline neden olan hallerin bertaraf edilmesi gerekir	15
V. İnfaz Hukukuna İlişkin Tedbirler.....	15
1) İnfaz sisteminde şeffaflık.	15
2) Toplumsal denetim.....	15
C. Adalet Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi.....	15
I. Sistemin Etkinliğinin Ölçülmesi	15
1) Ölçme ve değerlendirme alanları.	15
2) Gelen ve bekleyen iş sayısı.....	16
3) Dava süresi.....	16
a) Genel olarak dava süreleri.....	16
b) Belli suçlardaki muhakeme süreleri.....	16
4) Tutukluluk süreleri.....	16
5) Beraat ve Mahkumiyet oranları	16
6) Kanun yolu aşamasındaki süreler	16

7) Ceza, Hukuk ve İdari davalımın birbirlerini etkilemeleri .16	
II. Sistemin Kalitesinin Ölçülmesi.....16	
1) Hukuka Erişebilirlik.....16	
2) Suç haritalarının hazırlanması16	
III. Halkın Memnuniyetinin Ölçülmesi16	